

Μπορεί ο άνθρωπος να γίνει μηχανή; Θεραπεία ή επέκταση;

Γράφει η Νίκη Χασάπη, Θεολόγος MSc Θεολογίας.

Στις προηγούμενες ενότητες, διερευνήθηκε το ζήτημα αν είναι ποτέ δυνατό να κατασκευάσει ο άνθρωπος ένα όν, το οποίο να μπορεί να θεωρηθεί ως μία ανθρώπινη νοήμον ζώσα ύπαρξη, κυρίως μέσα από τη διδασκαλία της ορθόδοξης ανθρωπολογίας, αλλά με παράλληλη συνοπτική αναφορά στις απόψεις άλλων επιστημονικών κλάδων. Σε αυτή την ενότητα, θα εξεταστεί αν ο άνθρωπος στην προσπάθειά του να φθάσει τις δυνατότητες των υπολογιστών, χάσει τελικά κάποια από τα χαρακτηριστικά του και μεταβληθεί σε μία βιολογική μηχανή.

Μία κλασική απάντηση στο ερώτημα, αν η τεχνολογική εξέλιξη είναι καλή ή κακή, είναι ότι η τεχνολογία η ίδια είναι απρόσωπη, άρα είναι λάθος να της αποδίδουμε έναν ηθικό χαρακτηρισμό. Αντίθετα η χρήση της από τον άνθρωπο μπορεί να χαρακτηριστεί ως ωφέλιμη ή βλαβερή, άρα εξαρτάται από αυτόν αν οι σύγχρονες εξελίξεις θα τον ωφελήσουν ή τελικά θα τον βλάψουν. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια, ολοένα και περισσότεροι αρχίζουν να αμφισβητούν, τουλάχιστον εν μέρει, την κλασική αυτή άποψη. Η ουδετερότητα της επιστήμης έχει πάψει να θεωρείται δεδομένη και ακόμα περισσότερο εφικτή. Για πολλούς, η επιστήμη είναι ένα

ηθικό εγχείρημα, γιατί έχει ως στόχο της τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου[1]. Σύμφωνα και με τον F. Bacon, «η γνώση δεν αποκτιέται για την περιέργειά μας, αλλά για να λύσουμε τα προβλήματά μας»[2]. Για παράδειγμα, από τη στιγμή που η κλωνοποίηση έχει απαγορευτεί από την ίδια την επιστημονική κοινότητα, αυτό σημαίνει ότι η επιστήμη παύει να είναι ηθικά ουδέτερη[3]. Την ίδια περίπου άποψη έχει διατυπώσει ο φιλόσοφος Marshall McLuhan, ο οποίος θεωρεί ότι αντί να διαμορφώνουμε εμείς την τεχνολογία, η ίδια η τεχνολογία διαμορφώνει εμάς[4]. Η διάσημη φράση του «το μέσον είναι το μήνυμα»[5], είναι μία αποφθεγματική σύνοψη της θεωρίας του για την επίδραση της επιστήμης και της τεχνολογίας πάνω στην ίδια τη φύση του ανθρώπου. Για τον McLuhan, η τεχνολογία είναι «μία προβολή του ανθρώπου στο χώρο και στο χρόνο, μία προέκταση ενός τμήματός μας. Το βιβλίο είναι προέκταση του ματιού μας, ο τροχός προέκταση του ποδιού κ.ο.κ. αλλά κάθε τέτοια προβολή, δεν είναι κάτι ουδέτερο και ανεξάρτητο από την ψυχή. Η προέκταση των τμημάτων του εαυτού μας αλλάζει τη φύση γύρω μας, τις κοινωνικές δομές και τις ανθρώπινες σχέσεις»[6].

Το αν η επιστήμη είναι τελικά ουδέτερη ή όχι, ξεφεύγει από τα όρια της παρούσας έρευνας. Αυτό που έχει σημασία, είναι το γεγονός ότι πράγματι η τεχνολογία φαίνεται να έχει τη δυνατότητα να διαμορφώνει την ανθρώπινη φύση και τις σχέσεις της. Με βάση αυτό το σκεπτικό, λίγη σημασία έχει το ερώτημα περί των κινήτρων και των στόχων της τεχνολογίας, που συνήθως τίθεται προκειμένου να αξιολογηθεί. Στο συγκεκριμένο ζήτημα μία κλασική ερώτηση θα ήταν, αν οι νέες τεχνολογίες και η ΤΝ έχουν ως στόχο τη θεραπεία του ανθρώπου ή την επέκταση των ικανοτήτων του. Έτσι για τους περισσότερους, αν ο στόχος από την χρήση της νέας τεχνολογίας είναι η θεραπεία ανίατων παθήσεων τότε είναι θεμιτή. Αντίθετα, αν ο στόχος είναι η επέκταση των ανθρώπινων ικανοτήτων, τότε από τους περισσότερους αυτό κρίνεται ως μη θεμιτό.

Ωστόσο το δίλημμα θεραπεία ή επέκταση είναι αρκετά προβληματικό. Αν αντί για τον όρο επέκταση χρησιμοποιηθεί ο όρος βελτίωση, αμέσως αντιλαμβανόμαστε πως η βελτίωση από μόνη της σε καμία περίπτωση δεν είναι αθέμιτη. Από την πρώτη στιγμή της εμφάνισης του ο άνθρωπος, όπως και ολόκληρη η φύση βελτιώνεται, με άλλα λόγια εξελίσσεται. Η διαφορά με τον άνθρωπο είναι ότι στα περισσότερα επίπεδα

αυτό το κάνει συνειδητά. Βελτιώνει-επεκτείνει το σώμα του με την άθληση. Βελτιώνεται πνευματικά με τη γνώση και την άσκηση του χαρακτήρα του. Βελτιώνει την υγεία του με τη σωστή διατροφή και αυξάνει-επεκτείνει έτσι τον μέσο όρο ζωής του. Άρα η βελτίωση-επέκταση των ικανοτήτων δεν είναι από μόνη της αθέμιτη, το αντίθετο μάλιστα. Ιδιαίτερα από θεολογικής απόψεως, έχει αναλυθεί διεξοδικά ότι ο στόχος του ανθρώπου είναι η αξιολογική του ανύψωση, μέχρι το ακραίο επίπεδο της θέωσης. Από την άλλη μεριά, κάποιιοι θεραπευτικοί σκοποί μπορεί να είναι αθέμιτοι. Για παράδειγμα αν, προκειμένου να θεραπευθεί ή να βελτιωθεί ζωή κάποιου ανθρώπου, του αφαιρεθεί η εγγενής ικανότητα λήψης αποφάσεων, αυτό θεωρείται αθέμιτο γεγονός. Άρα ο συνήθης διαχωρισμός της χρήσης της τεχνολογίας με βάση τα κίνητρα και τις επιδιώξεις είναι αρκετά προβληματικός. Μήπως το πρόβλημα βρίσκεται κάπου αλλού; Μήπως τελικά το ζήτημα δεν βρίσκεται στο δίλημμα θεραπεία ή επέκταση, αλλά στο τρόπο με τον οποίο επιχειρείται η θεραπεία ή η βελτίωση των ικανοτήτων και στο αν αυτός ο τρόπος αλλάζει τον άνθρωπο τόσο πολύ, ώστε να μιλάμε πλέον για αλλοίωση και όχι για βελτίωση;

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ \(https://www.pemptousia.gr/vivliothiki/xasapi_book/mobile/index.html\).](https://www.pemptousia.gr/vivliothiki/xasapi_book/mobile/index.html)

Παραπομπές:

[1] Υ. Levin, «The moral challenge of the modern science», στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.thenewatlantis.com/publications/the-moral-challenge-of-modern-science>, (ημερομηνία ανάκτησης: 3/5/2021).

[2] Όπ.

[3] Όπ.

[4] Μ. Μακλούαν, Media: Οι προεκτάσεις του ανθρώπου, μτφ. Σ. Μάνδρος, (Αθήνα: Εκδ. Κάλβος, 1990) 15.

[5] Όπ., 9.

[6] Όπ., 11.

Πηγή : <https://www.pemptousia.gr/>.